

Голас Радзімы

№ 13 (1843)
29 сакавіка 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Тут заўсёды пануе цішыня, якую парушае толькі голас экскурсавода. Бяспэчныя творы сабраны ў гэтым храме культуры — Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Шматлікія госці, якія прыежджаюць у Беларусь, абавязкова наведваюць будынак на вуліцы Леніна, і ідуць адсюль з пачуццём удзячнасці і павагі да творчага генія розных народаў. [Фотарэпартаж пра Дзяржаўны мастацкі музей БССР глядзіце на 7-й стар.].

падзеі • людзі • факты

ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА

ЗМАГАЦЦА
З ФАШЫСЦКАЙ
ІДЭАЛОГІЯЙ

Пастаянны прадстаўнік Беларускай ССР пры аддзяленні ААН у Жэневе В. Грэкаў перадаў у Цэнтр па правах чалавека заўвагі БССР адносна мер, якія неабходна прыняць супраць нацысцкай, фашысцкай і неафашысцкай дзейнасці і ўсіх іншых форм ідэалогіі і практыкі, заснаваных на расавай нецярпнасці, нянавісці і тэрору. У гэтым дакуменце Беларускай ССР выказвае заклапочанасць тым, што прапаведнікі фашысцкай ідэалогіі ў радзе заходніх краін актывізавалі сваю дзейнасць і ва ўсё большай ступені каардынуюць яе ў міжнародным маштабе.

Прыцягненне да адказнасці і пакаранне за ваенныя злачынствы і злачынствы супраць міру і чалавецтва з'яўляюцца ўсеагульным абавязкам для ўсіх дзяржаў. БССР заклікала да выканання адобраных Генеральнай Асамблеяй ААН прынцыпаў міжнароднага супрацоўніцтва адносна высялення, арышту, выдачы і пакарання асоб, вінаватых у ваенных злачынствах і злачынствах супраць чалавецтва. У заявах БССР утрымліваецца заклік да ўсіх дзяржаў далучыцца да асноўных міжнародных пагадненняў па правах чалавека, у прыватнасці, канвенцыі аб непрымяняльнасці тэрміну даўнасці да ваенных злачынстваў і злачынстваў супраць чалавецтва, і замацаваць у заканадаўчым парадку і паслядоўна ажыццяўляць на практыцы меры, накіраваныя на забеспячэнне роспуску і ліквідацыі арганізацый, заснаваных на ідэях і тэорыях перавагі якой-небудзь расы над іншай.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ЧССР

У Мінску знаходзілася дэлегацыя ЧССР на чале з членам ЦК КПЧ, міністрам культуры Чэшскай Сацыялістычнай Рэспублікі М. Клусакам. У Міністэрстве культуры БССР адбылася гутарка, у ходзе якой гаспадары і госці абмяняліся вопытам работы па культурнаму будаўніцтву, развіццю прафесіянальнага мастацтва і народнай творчасці. Міністр культуры БССР Ю. Міхневіч праінфармаваў гасцей

АНТЫВАЕННЫЯ АКЦЫІ

АЎТАКАРАВАН МІРУ І ДРУЖБЫ

З цікавасцю сачылі ў Беларусі за перамяшчэннем аўтакаравана міру і дружбы. Маршрут яго ўдзельнікаў — прадстаўнікоў прыхільнікаў міру Канады, ЗША і Нарвегіі, якія вырашылі ўнесці свой асабісты ўклад у справу захавання міру на зямлі, пралёг ад Ванкувера праз многія амерыканскія і еўрапейскія гарады, а таксама Кішынёў, Адэсу, Кіеў, Палтаву, Харкаў, Растоў-на-Доне, Арол, Маскву, Смаленск, Мінск і Брэст.

У час знаходжання ў беларускай сталіцы госці азнаёмліліся з выдатнымі мясцінамі Мінска, агледзелі экспанаты Дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, сустрэліся з актывістамі Рэспубліканскага камітэта абароны міру.

«Я захапляюся подзвігам савецкага народа, які ўнёс рашаючы ўклад у перамогу над фашызмам, — падкрэсліў у сваім выступленні кіраўнік дэлегацыі канадскіх прыхільнікаў міру, пе-

аб дасягненнях беларускай культуры і мастацтва.

Дэлегацыя наведвала Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, азнаёмілася з яго экспанатамі, усклала кветкі да Вечнага агню мемарыяльнага комплексу «Хатынь», агледзела экспазіцыю Музея беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах. У Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася сустрэча з творчай інтэлігенцыяй сталіцы рэспублікі, актывам Беларускага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы.

НОТА ПРАТЭСТУ

ПАЦЯРПЕЎ САВЕЦКІ
ТАНКЕР

Як паведаміла міністэрства замежных спраў Нікарагуа, 20 сакавіка пры падыходзе да нікарагуанскага порта Сандзіна падарваўся на міне і атрымаў пашкоджанні савецкі танкер «Луганск». У заяве МЗС падкрэсліваецца, што міна была ўстаноўлена наёмнікамі, якія значацца на службе ўрада ЗША. У выніку гэтай злачыннай акцыі, гаворыцца ў дакуменце, раненыя некалькі савецкіх маракоў. Экіпажу судна ўдалося адрамантаваць прабоіну і пачаць разгрузку дастаўленай ім нафты.

Інцыдэнт з савецкім танкерам сведчыць аб спробах ЗША ўстанавіць блакаду Нікарагуа, што з'яўляецца састаўнай часткай іх неаб'яўленай вайны супраць нікарагуанскага народа. Ён лішні раз пацвярджае агрэсіўны і злачынны характар палітыкі дзяржаўнага тэрарызму, якой прытрымліваецца адміністрацыя Рэйгана ў сваім імкненні зноў падначаліць Нікарагуа амерыканскаму панаванню, гаворыцца ў заяве МЗС.

Савецкі ўрад заявіў рашучы пратэст ураду ЗША ў сувязі са злачыннымі актам супраць савецкага судна «Луганск». Уночы, якую міністр замежных спраў ССР А. Грамыка перадаў Часоваму Паверанаму ў справах ЗША ў ССР, гаворыцца, што Савецкі ўрад ускладае на ўрад ЗША адказнасць за гэта цяжкае злачынства — акт разбою і піратства. Урад Савецкага Саюза папярэджае: Злучаныя Штаты будуць несці ўсю адказнасць за тры вынікі, якія тоіць у сабе працяг такога роду дзеянняў.

даго з Ванкувера Сігурд Аскевалд. — Шматлікія сустрэчы з савецкімі людзьмі наглядна пераканалі нас у іх дружалюбнасці і шчырым імкненні да міру, дружбы і супрацоўніцтва з усімі народамі. Прыхільнікі міру Канады горава вітаюць і падтрымліваюць міралюбівы прапановы ССР, якія даюць рэальную магчымасць дасягнуць аздаравлення міжнароднай абстаноўкі, зберагчы планету ад ядзернай катастрофы».

Брэст быў апошнім савецкім горадам у маршруце аўтакаравана міру і дружбы. Развітаваючыся з савецкай зямлёй, Сігурд Аскевалд сказаў: «Усюды, дзе нам удалося пабываць, мы сустрэкалі сардэчнасць і гасцінны прыём. Калі я і мае таварышы вярнемся на радзіму, мы раскажам сваім суайчыннікам аб дружалюбнасці і адданасці савецкіх людзей справе міру і супрацоўніцтва».

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі «Каравана міру і дружбы» знаёмяцца з Мінскам.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

ГОД ФРАНЦУЗСКАЙ
МОВЫ

1984 абвешчаны годам вывучэння французскай мовы ў ССР. Такое рашэнне пастаяннай савецка-французскай камісіі па культурнаму супрацоўніцтву.

Мову Рабле, Гюго, Стэндаля ў нашай краіне вывучаюць даўно і ахвотна. У школах — 2 700 тысяч дзяцей, у інстытутах і тэхнікумах — каля 400 тысяч. Дваццаць адна тысяча студэнтаў атрымліваюць прафесію выкладчыкаў і перакладчыкаў.

З годам французскай мовы звязана шырокая культурная праграма: прайдуць мастацкія выстаўкі, лекцыі, канцэрты, фільмы.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Гаспадаркі Беларусі рыхтуюцца да веснавой сяўбы. На цэнтральным збожжа-складзе калгаса «XVII парт'езд» Горацкага раёна завяршаецца калібрунка насення. Праца гэта вядзецца хутка, з дапамогай механізмаў. На ўсе 1 800 гектараў, адведзеных у гаспадарцы пад яравыя каласавыя, нарыхтавана насенне першага класа.

НА ЗДЫМКУ: загадчык збожжа-склада Віктар ХУТЛІКАЎ і старшы аграном-насеннявод Алег ЕРМАКОЎ правяраюць якасць насення.

МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

ПА-СУСЕДСКУ,
ПА-БРАТЭРСКУ

Ужо чвэрць стагоддзя дружаць паміж сабой калектывы Гродзенскага тонкасукоўнага камбіната і Беластоцкага тэкстыльнага прадпрыемства імя Сержана ў Польшчы. Яны абменьваюцца дэлегацыямі, тэхнічнымі новаўвядзеннямі. Беларускія спецыялісты, напрыклад, паспяхова асвоілі польскую тэхналогію апрацоўкі тканін купонным спосабам, якая дае магчымасць атрымаць да 30 варыянтаў колерарысункаў, новы метады варвання вырабаў. Беластоцкія рабочыя запазычылі ў сваіх партнёраў вопыт механізацыі дапаможных аперацый, спосабы праектавання тканін, вырабу хімікатаў для іх апрацоўкі і абнаўлення асартыменту. Сумеснымі намаганнямі двух прадпрыемстваў распрацаваны і запушчаны ў вытворчасць шэсць відаў новай прадукцыі. Аб яе вартасцях гаворыць такі факт: шарсцяная тканіна «Юбілейная» адзначана дыпломам Усесаюзнай выстаўкі вырабаў лёгкай прамысловасці, якая была арганізавана сёлета ў Маскве.

Умовамі новага дагавора, падпісанага ў Гродна, прадугледжаны далейшы абмен вопытам у выкарыстанні абсталявання, эканомным расходаванні сыравіны.

«БЕЛАРУСЬ»
НАРАДЖАЕЦЦА
У АФРЫЦЫ

У Эфіопію, дзе пры дапамозе савецкіх спецыялістаў узведзены трактаразборчы завод, адпраўлены першыя камплекты вузлоў і дэталей машын маркі «Беларусь». З іх штогод будзе збірацца да тысячы агрэгатаў у трапічным выкананні: устаўліваюцца да тэмпературных перагрузак, з дадатковымі сродкамі аховы ад карозіі.

Беларускія трактарабудаўнікі памаглі ўкамплектаваць новае прадпрыемства абсталяваннем: яны вырабілі для эфіопскіх калектываў сушыльна-афарбовачны агрэгат, іншыя механізмы.

Новая форма супрацоўніцтва — сумесны выраб тэхнікі — адначасова з механізацыяй сельскай гаспадаркі дазволіць умацаваць і прамысловасць гэтай краіны, што стала на шлях развіцця.

Спачатку ў Эфіопію будуць адпраўляцца поўныя камплекты дэталей для трактараў, але паступова, з ростам кваліфікацыі афрыканскіх спецыялістаў і расшырэннем вытворчай базы, з'явіцца магчымасць на месцы асвоіць выпуск многіх вузлоў і ў перспектыве — поўнаасцю вырабляць трактары.

Агрэгаты па чарцяжах канструктараў Мінскага трактарнага завода ўжо выпускаюцца ў Балгарыі, Румыніі, Пакістане.

КОНКУРСЫ

ПРАЕКТУЮЦЬ
СТУДЭНТЫ

Навучыць азам архітэктуры ўсіх, хто збіраецца будаваць уласны дом, вырашылі студэнты Беларускага політэхнічнага інстытута А. Андрончык, А. Богуш і Б. Ліпкін. Іх праект, прадстаўлены на конкурсе міжнароднага Саюза архітэктараў, які праводзіўся пад эгідай ЮНЕСКО, прынес ім званне лаўрэатаў.

Тэма конкурсу «Архітэктура на службе спажываючага» — аўтарам задумі сваё жыццё і вызначыла напрамак пошуку студэнтаў. Яны паставілі задачу: паказаць будаўніку-дылетанту, як больш разумна звязаць розныя зоны жыцця, каб лепш размеркаваць іх па ўзроўнях, калі дом двухпавярховы, і нават памачы яго ў дробязях, напрыклад, у выбары месца для лесвіцы. Вонкавы выгляд дома аўтары праекта свядома не рэгламентавалі, далі чалавеку свабоду ў выбары матэрыялу і формы.

Студэнты рыхтуюцца да наступнага конкурсу «Жыллё заўтра».

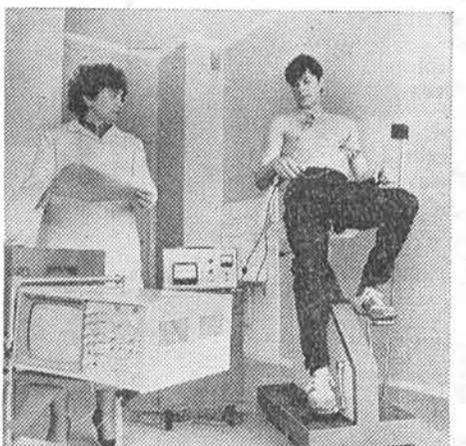
МЕЛІЯРАЦЫЯ

НІВЫ ПІЦЬ НЕ ПРОСЯЦЬ

Закрыты шлюзы на каналах і меліярацыйных сістэмах Брэсцкага, Маладзечанскага і Камянецкага раёнаў. У вадасховішча накіравана і частка сіёку рэк, а рэчка Рыга поўнаасцю панесла свае воды ў рукатворнае возера Лукаўскае, дзе кожныя суткі прыбаўляецца на сто тысяч кубаметраў вільгаці. У засушлівы перыяд яна будзе пададзена на палі, лугі, пашы і гароды.

Зіма ў Прыбужжы сёлета выдалася на рэдкасць маласнежнай, а ў многіх зонах снег так і не прыкрыў зямлю. Але нівы піць не напросяць: недахоп вільгаці дапоўняць ім вадасховішчы і сажалкі, каналы і меліярацыйныя сістэмы. Назапашванне вільгаці пачалося на большасці меліярацыйных сістэм Брэстчыны.

НОВАБУДОУЛІ

Першая ў рэспубліцы студэнцкая паліклініка, разлічаная на 850 наведваных у змену, адкрылася ў Мінску. Яна аснашчана самым сучасным абсталяваннем і апаратурай. У ёй ёсць тры тэрапеўтычныя, два стамацалагічныя, хірургічнае, афтальмалагічнае, фізіятэрапеўтычнае і іншыя аддзяленні, розныя лабараторыі, водагрэцельна-чысцільны, 2 плавальныя басейны. Абслугоўваць студэнтаў будучы каля 130 урачоў і звыш двухсот работнікаў сярэдняга медыцынскага персаналу. НА ЗДЫМКУ: у кабінете функцыянальнай дыягностыкі. Урач Тамара ЧУРА і студэнт 4-га курса інстытута фізкультуры Аляксандр АРЦЕЎ.

НАВУКОВАЯ КАР'ЕРА АНДРЭЯ РАПІНЧУКА

ФОРМУЛА ЖЫЦЦЯ

Яго заўсёды называлі «самым маладым» — самым маладым абітурыентам універсітэта, самым маладым студэнтам, самым маладым кандыдатам навук. У 22 гады Андрэй Рапінчук — навуковы супрацоўнік Інстытута матэматыкі Акадэміі навук БССР — паспяхова абараніў дысертацыю і

атрымаў ступень кандыдата фізіка-матэматычных навук.

Ужо гэтыя факты гавораць самі за сябе. Але не яны галоўнае. Галоўнае — асоба вучонага, які здолеў зрабіць удалы старт у Навуку.

Ніколі не думаў, што матэматычная формула можа быць прыгожай ці непрыгожай. І калі ўпершыню пачуў пра гэта ад Андрэя Рапінчука, нават трохі здзівіўся. Аказваецца, і ў такой, здавалася б, далёкай ад катэгорыі эстэтыкі сферы чалавечай дзейнасці, як матэматыка, ёсць свае паняцці прыгажосці. Толькі мы, простыя смяротныя, у адрозненне ад людзей з матэматычным складам мыслення, не здольныя бачыць гэтую прыгажосць.

А што наогул мы ведаем пра матэматыку? Для большасці з нас яна ўяўляецца зборам сумных формул і доўгіх нудных вылічэнняў. Ці ж не так? На самай жа справе, і тут Андрэй Рапінчук пераканаў мяне, матэматыка, гэтая «царыца навук», мае тае ж права называцца мастацтвам, як, скажам, літаратура ці жываніс. «Калі да сведчань чалавек уважліва сачыць за логікай матэматыка, ён атрымлівае такую ж асалоду, як ад праікнення ў свет пісьменніка».

Прыемна слухаць разважанні Андрэя пра матэматыку. Гэта сапраўдны гімн навуцы, якая стала не толькі справай жыцця вучонага — самой яго сутнасцю.

...Гадаваўся ён у звычайнай сям'і: маці — урач, бацька — выкладчык інстытута. Побач дзед з бабуляй. І дзіцінства яго было падобна на дзіцінства любога яго равесніка: з вялікімі гульнямі і сніжкам пасля іх. Вундэркінда Андрэя ніхто не лічыў. У школу пайшоў як і ўсе мы, — у сем гадоў. Хіба што да гэтага ўмеў ужо трохі чытаць і нават нешта «крэмаць».

Што больш за ўсё запомнілася з дзіцінства? Андрэй прыгадаў бацькоў — маладых маці і бацьку (зараз ім ужо амаль па п'яцьдзесят). Дзеда — былога беларускага партызана, Героя Савецкага Саюза, які многаму яго навучыў, многае дапамог спазнаць і зразумець у гэтым жыцці...

У школе ён быў адным з лепшых. Вялікае, здавалася б, аднолькавае добрае здольнасці як у матэматыцы, так і ў літаратуры.

Чаму ўсё ж выбраў матэматыку? «У нашай сям'і заўсёды быў культ дакладных навук — прафесія бацькоў».

Гэты свой выбар ён зрабіў яшчэ ў шостым класе. Праўда, яму дапамаглі яго зрабіць. Настаўніца матэматыкі Святлана Аляксандраўна Музычанка, якая першай заўважыла незвычайнае здольнасці Андрэя («Ён ужо тады рашаў задачы, што нават не кожнаму дзесяцікласніку пад сілу»), параіўшыся з бацькамі, завяла яго ў Інстытут матэ-

матыкі. Там з вучнямі мінскіх школ, якія грунтоўна цікавіліся матэматыкай, праводзіліся дадатковыя заняткі.

Тады і адбылося знаёмства 12-гадовага Андрэя Рапінчука з 34-гадовым акадэмікам Уладзімірам Платонавым. Нехта іншы, напэўна б, скептычна паставіўся да малалетняга «Піфагора». Маўляў, падрасці трохі, тады прыйдзецца. Нехта, але толькі не Платонаў. Прапанаваўшы Андрэю некалькі тэстаў, Уладзімір Пятровіч адразу зразумеў: хлопец варты таго, каб на яго траціць час. «Як гэта ні дзіўна, але ўжо тады ў ім быў бачны матэматык».

Так шасцікласнік Андрэй Рапінчук быў залічаны ў школу юных матэматыкаў, куды, звычайна, прымалі палі васьмага класа. З ім сталі займацца кандыдаты фізіка-матэматычных навук А. Шарамет і В. Янчэўскі. А ў рэшце рэшт ўсё скончылася тым, што акадэмік Платонаў пайшоў да міністра асветы рэспублікі і пераканаў яго, што васьмікласніку 42-й мінскай школы Андрэю Рапінчуку трэба дазволіць здаць экзамены за сярэдняю школу экстэрнам. Міністр даў згоду.

«Праграму дзевятага і дзесятага класаў вывучаў самастойна. За нейкі месяц здаў амаль два дзесяткі экзаменаў. Гэта для мяне быў самы цяжкі перыяд...»

У пятнаццаць гадоў Андрэй Рапінчук стаў студэнтам механіка-матэматычнага факультэта Беларускага ўніверсітэта. Толькі тут ужо не было экстэрнаў, хаця ён заўсёды быў «на галаву вышэй» за сваіх аднакурснікаў. Пяць гадоў Рапінчук правёў за сталом універсітэцкай аўдыторыі. Пяць гадоў напружана працаваў.

Наколькі плённай была гэтая праца, сведчыць хаця б той факт, што ён чатыры разы прызнаваўся пераможцам на Усесаюзных алімпіядах «Студэнт і навукова-тэхнічны прагрэс» (аўтарытэтнейшы ў СССР конкурс). Яго першую навуковую працу надрукавалі «Известия Академии наук СССР». Гэта быў артыкул, напісаны 17-гадовым студэнтам у сааўтарстве з яго настаўнікам — акадэмікам Платонавым.

А пасля ўніверсітэта — Інстытут матэматыкі Акадэміі навук БССР, адкуль Рапінчук і пачынаў свой шлях у навуку.

Гэта талент, скажаце вы. Безумоўна! Звычайны чалавек не здолеў бы зрабіць такі імклівы старт. Тут патрэбны прыродныя здольнасці. Але што значаць гэтыя прыродныя здольнасці без пра-

цы? Нулі! Яны як надзвычай урадлівая глеба, якую чалавек не дагледзеў і таму не атрымаў нічога карыснага, толькі пустазелле.

Навука, сапраўдная вялікая навука (а менавіта такой служыць Андрэй Рапінчук) патрабуе ад чалавека, акрамя дадзенага самой прыродай арыгінальнага таленту, выключнай вернасці, велізарнай працавітасці. Слушнасьць такой думкі пацвярджае сам Эйнштэйн, які казаў, што **геній — гэта адзін працэнт таленту і дзевяноста дзевяць працэнтаў працы і ўпартасці, сапраўднай упартасці**.

Таму не здаюцца перабольшаннем словы Андрэя, што ўвесь той год, калі ён грунтоўна займаўся дысертацыяй, быў распісаны ў яго літаральна па хвілінах.

Зрэшты, не дысертацыя была галоўным, не ступень кандыдата. Рапінчук быў апантаным цікаўнасцю спазнаць неспазнанае, дайці да ісціны.

А што да дысертацыі, дык ён абараніў яе бліскача. Высокую ацэнку дазволіў Рапінчука даў навуковы кіраўнік дысертанта акадэмік У. Платонаў. Станоўчымі былі і водгукі афіцыйных апанентаў. Малады вучоны прыемна здзівіў кіраўнікоў дзвюх вядучых алгебраічных кафедраў краіны — члена-карэспандэнта АН СССР А. Кастырквіна з Маскоўскага ўніверсітэта і прафесара З. Барэвіча з Ленінградскага ўніверсітэта.

Зробленае Рапінчуком папулярна апісаць немагчыма. Гэта глыбокае фундаментальнае даследаванне — чыстая навука, тэорыя, якая нічога практычнага зараз даць нам не можа. Але калі сёння вучоны перастануць займацца фундаментальнымі распрацоўкамі, дык праз гадоў дзесяць чалавецтва апынецца, што называецца, ля разбітага карыта. Бо ўсё, што цяпер у нас выходзіць у практыку, было закладзена дзесяць-пятнаццаць гадоў назад. Словам, без фундамента нічога не пабудуеш!

А. Рапінчук — адзін з тых працэнтных муляраў, якія кладуць сёння гэты фундамент. І ён ужо не падмайстар тут, а самы што ні на ёсць прафесіянал. У свае дваццаць тры гады Андрэй лічыцца аўтарытэтным алгебраістам у Савецкім Саюзе. Яго імя ведаюць матэматыкі многіх краін свету. Навуковыя працы, перакладаюць вядомыя амерыканскія часопісы.

Ёсць у Андрэя ўжо і вучні. Акадэмік Платонаў перадаў

яму школу юных матэматыкаў, якая стала для многіх людзей, у тым ліку і для нашага героя, першай прыступкай у вялікую навуку. Беларускі ўніверсітэт запрасіў маладога вучонага чытаць лекцыі студэнтам механіка-матэматычнага факультэта. Таму, зразумела, з часам у Рапінчука па-ранейшаму цяжка (мы, напрыклад, звычайна гутарылі з ім па дарозе з універсітэта ў Акадэмію, ці дадому).

Але гэта не значыць, што нічога іншага, акрамя навукі, яго не займае. Нішто, як кажуць, чалавечэ яму не чужое. Рапінчук не прапускае ніводнай цікавай тэатральнай прэм'еры ці кінафільма. Яго хапае на бег і плаванне, тэніс і горны турызм... (Што да апошняга, дык гэта, напэўна, «хвароба» ўсіх матэматыкаў). На кніжных паліцах Андрэя побач з навуковай літаратурай стаяць тамы Чэхава, Маяковскага, Пастэрнака... Карацей кажучы, Рапінчук не зачыніўся ў сваёй «матэматычнай келлі», а жыве такім жа жыццём, як і ўсе мы.

Дарэчы, сам Андрэй не лічыць гэты свой імклівы рост нечым феноменальным. Выключнага тут, сапраўды, мала. Падобным чынам пачыналі навуковую кар'еру і некаторыя іншыя беларускія вучоныя. Скажам, знаёмы ўжо нам Уладзімір Платонаў у 23 гады — кандыдат навук, у 26 — доктар, у 38 — лаўрэат Ленінскай прэміі... І ўсё ж з'ява гэтага не такая ўжо частая ў навуцы, каб называць яе звычайнай.

Але ці здолеў бы Рапінчук дасягнуць таго, што ўжо сёння мае ў сваім багажы, калі б не пастаянная падтрымка людзей? Наўрад ці. І тут маецца на ўвазе не нейкае прыватнае аякунства. Андрэй не меў у ім патрэбы. Мецэнатам у Рапінчука было грамадства, дзяржава, якая дала яму бясплатную адукацыю, стварыла найлепшыя ўмовы для працы, словам, дапамагла і дапамагае таленавітай асобе спаўна выявіць свой творчы патэнцыял.

Пакуль што зроблены толькі старт. Наперадзе ў Рапінчука доўгая дарога. І самая прыгожая формула таксама наперадзе. Напісаны толькі яе пачатак. Прыгожы пачатак.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

СТАЖЫРУЮЦА
ЗАМЕЖНЫЯ
СПЕЦЫЯЛІСТЫ

Год назад на ўскраіне Мінска адкрыўся «Галіновы цэнтр для падрыхтоўкі замежных спецыялістаў». Пра яго расказвае Анатоль БІРУЛЯ, які выконвае абавязкі загадчыка навучальнай часткі і старшага выкладчыка.

Наша знаёмства адбылося ў вучэбным класе, дзе Анатоль Якаўлевіч з захапленнем тлумачыць сваім падапечным — інжынерам-механікам з ГДР асаблівасці гідраўлічнай сістэмы трактара МТЗ-80.

— Цяжка назваць гэтую групу вучнямі, — гаворыць А. Біруля пасля заняткаў. — Усе яны вопытныя спецыялісты, якія займаюцца тэхнічным абслугоўваннем мінскіх машын на палях сваёй рэспублікі на працягу шэрагу гадоў. Але канструкцыі трактароў пастаянна ўдасканальваюцца, і лепш за ўсё азнаёміцца з гэтымі змяненнямі ў нашым цэнтры, створаным па ініцыятыве Мінскага трактарнага завода (МТЗ).

Да гутаркі далучаецца кіраўнік групы механікаў з ГДР Вернер Хофман:

— Лічу, што такая форма абучэння вельмі эфектыўная. Новыя веды, якія мы набываем у цэнтры, перададзім калегам, што працуюць на машына-трактарных станцыях акругі Котбус. Толькі ў гэтай акрузе налічваецца прыкладна 800 трактароў маркі МТЗ.

За час існавання вучэбнага цэнтры тут павысілі сваю кваліфікацыю каля 300 спецыялістаў з сацыялістычных краін — Венгрыі, ГДР, В'етнама, Польшчы, а таксама з капіталістычных і краін, што сталі на шлях развіцця.

Цэнтр добра аснашчаны тэхналагічна. Мы самі пераканаліся ў гэтым. У класе трактароў выстраіліся ўзоры ўсіх савецкіх машын, што ідуць на экспарт. Пераходзячы ад аднаго да другога, навучэнец з дапамогай выкладчыка знаёміцца з малейшымі тэхнічнымі змяненнямі ў розных вузлах трактара. Побач — клас разрэзаў аграгатаў, дзе забяспечаны максімальны доступ практычна да любога вузла машыны. Тэорыя вывучаецца ў лабараторыях — гідраўлікі, электраабсталявання, палінай апаратуры і дызеляў.

У цэнтры створаны добрыя ўмовы для вучобы і адпачынку. Працуе сталовае, дзе гатуецца стравы па нацыянальных рэцэптах. Будынак цэнтры злучаны пераходам з гасцінчай. Пасля заняткаў слухачы могуць прайсці да сябе ў нумар, не выходзячы на вуліцу.

А. Біруля імкнецца да таго, каб замежныя госці змаглі пазнаёміцца з жыццём савецкіх людзей: ён арганізоўвае і праводзіць экскурсіі. Цесныя сувязі падтрымліваюцца з калгасам «Светлы шлях» Мінскай вобласці. Карысць ад такіх сувязей відавочная: спецыялісты атрымліваюць уяўленне пра ўзровень тэхналагічнага трактароў на ўсёчас. Арганізуюцца паездкі па памятных мясцінах Беларусі, у гарады іншых саюзных рэспублік.

— Нядаўна з в'етнамскай групай мы правялі экскурсію ў Хатынь, — успамінае А. Біруля. — Нас кранулі цёплыя адносіны в'етнамскіх сяброў да святыні савецкага народа — мемарыяльнага комплексу ў Хатыні. Цікавай была сустрэча перакладчыка групы з галоўным эканамістам калгаса «Светлы шлях»: аказваецца, у свой час яны разам вучыліся ў Горкаўскай сельскагаспадарчай акадэміі.

Вядома ж, дзейнасць цэнтры дапамагае не толькі тэхнічнаму ўдасканаленню, але і служыць умацаванню дружбы паміж народамі.

Барыс БУСЫГІН.

КАЛГАСНЫЯ

КАНСЕРВЫ

У раскладзе заняткаў старшакласніц Падгорскай сярэдняй школы Баранавіцкага раёна з'явіўся незвычайны прадмет. Калгасны інжынер-тэхналаг С. Пятроўскага расказвае дзючынкам аб кансерваванні гародніны і фруктаў. Гэта не про-

сты ўрок дамаводства. Пасля заканчэння школы некаторыя дзяўчынкі будуць працаваць на кансервавым заводзе свайго калгаса «Зара».

Гаспадарка гэтая далёка ад райцэнтры. Да таго ж вёска Падгорная вялікая. Цэнтр калгаса «Зара» знаходзіцца сярэдзю лясоў. Летам, восенню навокал многа ягад, грыбоў. Ды вялікі сад у калгасе. Шмат фруктаў, гародніны вырошчваюць на сваіх прысядзібных участках калгаснікі. Раней цяжка было

дастаўляць гэтае добро ў нарыхтоўчыя арганізацыі. І вось калгас пабудоваў уласнае прадпрыемства па прамысловай перапрацоўцы гародніны і фруктаў. Штогод сюды паступае прыкладна 600 тон яблык, столькі ж гародніны, 40 тон чарнаплоднай рабіны, шмат грыбоў, ягад.

Варта дадаць, што марка «Зары» гарантуе высокую якасць прадукцыі. Калгасныя кансервы, марынаваныя грыбы прыйшліся даспадобы не толь-

кі жыхарам Беларусі, але і Валгаграда, Растова, Астрахані, іншых гарадоў краіны.

За кошт уласнай перапрацоўчай вытворчасці калгас «Зара» штогод атрымлівае дзесяткі тысяч рублёў даходу. Гэтыя сродкі ідуць на развіццё гаспадаркі, паліяшэнне ўмоў жыцця і працы калгаснікаў.

Колькасць заводаў і цэхаў па перапрацоўцы плодагаароднінай прадукцыі непасрэдна ў вёсках пастаянна расце. Цяпер іх у рэспубліцы звыш 120.

М. ШЫМАНСкі.

ГУМАННЫЯ І ВЫСАКАРОДНЫЯ МЭТЫ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

Надышла вясна. Гэта значыць, што хутка пачнецца турыцкі сезон і сотні нашых землякоў з замежных краін зноў наведаюць сваю бацькаўшчыну. Беларусь, як заўсёды, гатова іх прыняць шчыра і сардэчна. Прыехаўшы ў складзе тургруп або па прыватных візах у гасці да радні, яны пазнаёмяцца з нашай рэспублікай, яе здабыткамі, зноў убачаць мілую іх сэрцу прыроду. Будучы сярод суайчыннікаў нашы старшы сябры, якія ўжо добра ведаюць дарогу на Радзіму, будуць і такія, хто прыедзе да нас упершыню. Можна, не ўсе з іх ведаюць, што па любых пытаннях, звязаных з іх знаходжаннем у нашай рэспубліцы, землякі могуць звяртацца ў Таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства «Радзіма»). Аб дзейнасці гэтай арганізацыі, яе задачы і функцыях расказвае сёння першы намеснік старшыні прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» Мікалаем ВАСІЛЕНАМ.

— Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства «Радзіма») было створана ў пачатку 1976 года. Узнікла яно не на голым месцы. Арганізацыя прыкладна з такімі ж функцыямі і нават з падобнай назвай існавала і раней. Стварэнне ж Таварыства ў тым выглядзе, у якім яно існуе сёння, было выклікана імкненнем прыцягнуць да ўдзелу ў яго рабоце яшчэ больш шырокае колы савецкай грамадскасці, таму што, як вядома, арганізацыя наша грамадская. І характар яе дзейнасці, задачы, што перад ёю стаяць, вельмі гуманныя. Уся наша работа накіравана на ўмацаванне міру, узаемаразумення, дружбы паміж народамі розных краін, на пашырэнне культурных кантактаў з замежнымі суайчыннікамі.

— Раскажыце, калі ласка, як канкрэтна ажыццяўляецца гэтая работа.

— На старонках газеты «Голас Радзімы», якая з'яўляецца друкаваным органам нашага Таварыства, змяшчаюцца матэрыялы пра ўсе важнейшыя падзеі ў краіне і рэспубліцы. З іх чытачы маюць магчымасць ведаць аб міралюбівай знешняй палітыцы Савецкай дзяржавы, аб тым, што такое сацыялістыч-

ны лад жыцця, пазнаёміцца з гісторыяй, мастацтвам, культурай нашага народа. А гэта, мяркуючы па шматлікіх пісьмах ад землякоў, для іх вельмі важна: з буржуазнай прэсы, радыё, тэлебачання аб'ектыўнай інфармацыі аб жыцці ў Савецкім Саюзе не атрымаеш.

Мы аказваем землякам садзеянне ў рабоце культурна-асветніцкіх арганізацый, у стварэнні клубаў, школ, груп мастацкай самадзейнасці. Як і большасць грамадскіх арганізацый, што ажыццяўляюць сувязь з замежнымі сябрамі, мы вядзем дзелавую перапіску, абменьваемся дэлегацыямі і тургрупамі, накіроўваем па просьбах суайчыннікаў мастацкую, грамадска-палітычную і даведачную літаратуру. Дасылаем мы і тэматычныя фотавыстаўкі, якія нашы суайчыннікі дэманструюць у сваіх культурных цэнтрах — народных дамах, клубах. Уважліва дзе рэакцыю земляка, які дзе-небудзь у Бруселі, Буэнас-Айрэсе ці Таронта разглядае фатаграфію, што расказвае пра сённяшняю беларускую вёску або горад, пра характар нашай прыроды. Як гэта патрэбна чалавеку там, у чужой далёкай старане!

Толькі імкненнем быць сэрцам бліжэй да Радзімы можна вытлумачыць той факт, што няспынна расце патрэбнасць у дакументальных і мастацкіх фільмах, грампласцінках, магнітафонных запісах сучаснай і народнай беларускай музыкі. За апошнія некалькі гадоў мы накіравалі за мяжу кінафільмы, прысвечаныя 60-годдзю ўтварэння СССР і 100-годдзю з дня нараджэння выдатных нашых паэтаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, паслалі выдавыя стужкі аб беларускай прыродзе, яе рэлігійным і жывёльным свеце.

У Таронта, напрыклад, даўно існуе радыёстанцыя «Нева». Гэта руская праграма, у якой частая гасця — наша беларуская песня. Будучы ў Канадзе, я пазнаёміўся з вядучым і кіраўніком радыёстанцыі «Нева» Мікалаем Васілевічам. Ён папрасіў мяне прыслаць грампласцінкі, літаратуру аб Беларусі. Яго просьбу Таварыства з задавальненнем выканала. Праз некаторы час мы атрымалі ад яго пісьмо са шчырай падзякай. У ім жа М. Васілевіч прыслаў нам выразку з газеты «Вестник», дзе была змешчана аб'ява аб праграме перадач радыёстанцыі «Нева», у якую былі ўключаны музыка і песні Беларускай ССР. Яшчэ наш сябар выказаў спадзяванне, што гэта праграма прынясе канадскім слухачам — не толькі нашым суайчыннікам, а ўсім, хто яе слухае — задавальненне, і тут жа прасіў прыслаць грампласцінкі з запісамі беларускіх эстрадных песень, выступленняў дзіцячых харавых калектываў, народных хораў, каб уключыць іх у далейшыя пера-

дачы «Невы». Вядома, і гэту просьбу мы таксама выканалі. З Аргенціны, дзе жыве многа беларусаў, прыйшла просьба прыслаць нашы нацыянальныя касцюмы для хору. Цяпер у Буэнас-Айрэсе, як і ў Чыкага ці Вініпегу, землякі не толькі чуюць беларускія песні, але маюць магчымасць ацаніць прыгожасць нацыянальных строяў.

— Мікалаю Іванавіч, вось вы казалі: мы абменьваемся дэлегацыямі, турыцкімі групамі... Значыць, асабістыя кантакты ў дзейнасці Таварыства адбываюць не апошняю ролю?

— Асабістым кантактам мы заўсёды надавалі і надаём вялікае значэнне. Супрацоўнікі Таварыства і рэдакцыі «Голасу Радзімы» неаднойчы бывалі за мяжой, дзе іх гасцінна прымаўлі замежныя беларусы, знаёмлілі з патрыятычнай работай сваіх арганізацый, расказвалі пра ўдзел у руху прыхільнікаў міру.

У Мінску, у Беларускае таварыстве «Радзіма», кожнае лета мы сустракаемся з нашымі замежнымі землякамі. Тут бываюць шматлікія турыцкія групы, невялікія дэлегацыі, якія прыязджаюць у Беларусь па нашым запрашэнні, асобныя суайчыннікі, што трапілі ў свой край па прыватных візах. Усе яны для нас — жаданыя гасці. Ім мы расказваем аб дзейнасці нашай арганізацыі і яе магчымасцях, паказваем славытыя мясціны горада і яго ваколіц. Мы стараемся, каб знаходжанне суайчыннікаў у Мінску было плённым, каб яны многія пабачылі і паехалі дадому з добрымі ўражаннямі.

Для таго, каб нашы суайчыннікі не забывалі родную мову, лепш ведалі культуру, гісторыю свайго народа, каб наша песня ўсё шырэй гучала за мяжой, мы штогод праводзім курсы. Адзін год мы запрашаем на іх кіраўнікоў і ўдзельнікоў мастацкай самадзейнасці. На другі год — тых, хто, хоча ўдасканаліць свае веды, лепш вывучыць мову, культуру свайго народа. Курсы праводзяцца звычайна ў верасні і разлічаны на тры тыдні.

— А хто іменна можа прыехаць на такія курсы? Якім чынам жадаючыя могуць на іх трапіць?

— На курсах можа бабыцца кожны з нашых землякоў. Звычайна кандыдатуры прапаноўваюць арганізацыі, такія, напрыклад, як Саюз савецкіх грамадзян у Бельгіі ці Федэрацыя рускіх канадцаў, Славянскае таварыства ў Англіі і іншыя. Просьбы іх, як правіла, мы задавальняем.

Акрамя таго, кожны з нашых землякоў можа асабіста напісаць нам, на якія курсы ён жадае трапіць і якія веды атрымаць. Нам хацелася б, каб

на курсы прыязджалі людзі, якія свае веды змаглі б з найбольшай карысцю перадаць іншым, каб пасля курсаў яны зрабілі прыкметны ўклад у развіццё мастацкай самадзейнасці, каб мацнелі, урэшце, тыя калектывы, якімі яны кіруюць або ў якіх выступаюць.

Жадаючы больш і лепш навучыць, выкладчыкі інстытута культуры, на базе якога праводзяцца курсы, даюць навучэнцам, можа, надта насычаную праграму. Нават хлопцам і дзяўчатам бывала часам цяжкавата. Таму будзем, канешне, рады, калі сярод курсантаў будзе больш моладзі. Гэта важна яшчэ і з другога пункту гледжання. Дзеці і ўнукі нашых замежных беларусаў павінны лепш ведаць традыцыі і культуру таго народа, з якога выйшлі іх бацькі.

Аб умовах правядзення курсаў мы задоўга да іх пачатку паведамляем у арганізацыі суайчыннікаў, змяшчаем аб'яву ў «Голасе Радзімы».

— Цікава было б пачуць меркаванні былых курсантаў. Ці прыносяць ім заняткі ў Мінску карысць?

— З нашага шасцігадовага вопыту і з расказаў суайчыннікаў, якія наведалі Мінск, мы можам зрабіць вывад, што курсы ім прыносяць вялікую карысць. Кіраўнікі мастацкіх калектываў паведамляюць нам часта, што, вярнуўшыся дадому, яны навучылі ўдзельнікаў хору новым беларускім, папулярным савецкім песням, наогул адчуваюць сябе духоўна ўзбагачанымі, што адбіваецца на ўсёй іх далейшай рабоце.

Ніта Міскавіч з Канады пісала, што курсы для кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці былі выдатна падрыхтаваны, што лекцыі былі на любы густ, у яе аб усім убачаным і пачутым у Мінску засталася найлепшы ўспаміны. Пасля апошніх курсаў мы атрымалі пісьмы ад Веры Ялфімавай, Ксеніі Кюрпе, Мікалая Янушэвіча, Антона Колькі, у якіх яны пішуць, што ўсе задаволены атрыманымі ведамі.

Жэня Марозава з Бельгіі адзначала, што яны засталіся вельмі ўдзячныя выкладчыкам, вучоным, мастакам, пісьменнікам, музыказнаўцам, якія чыталі лекцыі на курсах і змаглі столькі ўсяго цікавага перадаць слухачам. Вера Сераух у часопісе «Патрыот», органе Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі, напісала, што курсы не толькі паглыбілі іх веды, але дапамаглі лепш спазнаць жыццё савецкіх людзей, іх інтарэсы, працоўную дзейнасць. Пра Беларусь яна раней, бадай, ведала толькі тое, што гэта адна з 15 савецкіх рэспублік. Знаходжанне на курсах ў Мінску дало ёй магчымасць убачыць нашу цудоўную зямлю сваімі

вачамі, яна палюбіла наш горад-герой.

— Мікалаю Іванавіч, а ці ёсць яшчэ якія-небудзь формы навучання для тых нашых суайчыннікаў, якія хочуць больш глыбока ведаць рускую або беларускую мову, набыць у нас спецыяльнасць?

— Беларускае таварыства «Радзіма» мае магчымасць, акрамя трохтыднёвых, запрашаць на гадавыя курсы. Навучанне вядзецца на падрыхтоўчым факультэце ў адной з вышэйшых навучальных устаноў Мінска. Напрыклад, у інстытуце замежных моў. Прыехаць на гэтыя курсы можа кожны. Дарога — за кошт самога навучэнца, на працягу года мы плацім яму стыпендыю, забяспечваем інтэрнатам.

На тых жа ўмовах пасля года навучання мове адукацыю можна прадоўжыць па розных спецыяльнасцях — стаць урачом, інжынерам, эканамістам, работнікам культуры. І цяпер у ВУНУ Мінска займаюцца дзеці і ўнукі нашых суайчыннікаў з розных краін.

— Калі вы ўжо ўспомнілі пра дзяцей і ўнукаў, відаць, самы час пагаварыць пра іх летні адпачынак у Беларусі.

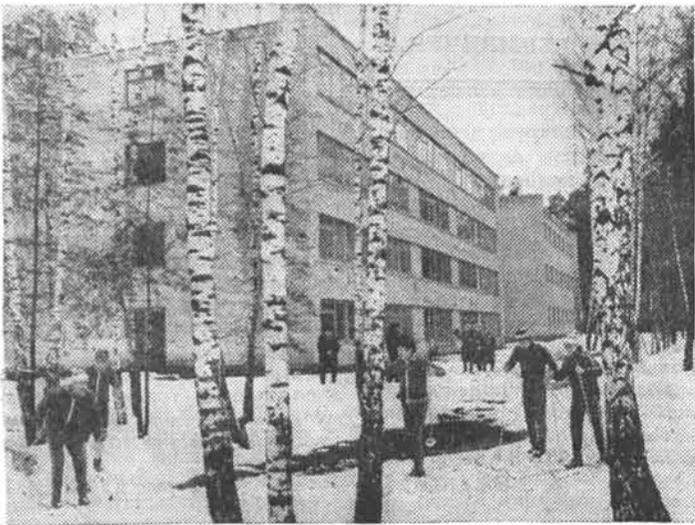
— Дзяцей, унукаў і нават праўнукаў мы запрашаем штогод у адзін з піянерскіх лагераў. Узрост іх прыкладна ад 8 да 14 гадоў. З розных краін прыязджае па 4—6 чалавек разам з суправаджаючым. Як і ў папярэдніх выпадках, праезд аплачваюць бацькі, 26 дзён у піянерскім лагерах — на поўным нашым утрыманні.

Больш за дваццаць гадоў запрашаем мы ў Беларусь на адпачынак хлопчыкаў і дзяўчынак 3-за рубяжа. Многія з іх ужо выраслі і прысылаюць да нас цяпер сваіх дзяцей. Знаходжанне на зямлі бацькоў, дзедзяў, продкаў спрыяе абуджэнню і выхаванню ў іх сэрцах патрыятычных пачуццяў, любові да гэтай зямлі, павагі і дружбы да Савецкага Саюза.

За месяц у піянерскім лагерах нашы гасці знаходзяць сабе сяброў сярод савецкіх піянераў. Дружба, перапіска часам працягваецца доўгія гады. Дзеці 3-за мяжы маюць магчымасць пазнаёміцца з Мінскам, яго славытымі мясцінамі, ездзяць з экскурсіямі ў свяшчэнныя для кожнага савецкага чалавека месцы — на Курган Славы, у Хатынь, Вязьніку, дзе нарадзіўся Янка Купала. Яны знаёмяцца з савецкай рэчаіснасцю, з савецкімі людзьмі і самі пераконваюцца ў іх міралюбстве, высакародстве, дабрыві.

Сёлета, як і кожны год, мы чакаем гасцей. Чакаем цікавых сустрэч з суайчыннікамі ў Таварыстве «Радзіма», з тымі, хто прыедзе на курсы, з нашымі маленькімі сябрамі, якія будуць адпачываць у піянерскім лагерах «Зорны».

Сардэчна запрашаем!
Гутарку запісала
Дзіяна ЧАРКАСАВА.

У любую пару года вабяць да сябе лясы Прыдняпроўя. У гэтых маляўнічых мясцінах пабудавалі санаторый-прафілакторый «Янтар» працоўнікі мясцовай прамысловасці Магілёўскай вобласці. Новая здраўніца разлічана на сто месцаў. Яна аснашчана сучасным медыцынскім абсталяваннем. Тут ёсць электра-, света-, вода- і гразельнянне, розныя працэдурныя кабінеты. Акрамя лечачых урачоў, кансультацыі праводзяць вядучыя спецыялісты рэспублікі.

Цяпер на Магілёўшчыне семнаццаць ведамасных санаторыяў-прафілакторыяў. У чатырох з іх для лячэння страўнікавых і іншых захворванняў паспяхова выкарыстоўваюцца воды мясцовых мінеральных крыніц. НА ЗДЫМКАХ: санаторый-прафілакторый «Янтар»; у бильярднай.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

DYNAMICS OF SOCIAL AND POLITICAL DEVELOPMENT

Konstantin Chernenko analyzed the development of the Soviet Union's economy during the time since the last elections.

It has been a fruitful period on the whole. Over a thousand industrial enterprises equipped with modern machinery have come into operation. Modernization of existing plants proceeded in substantial proportions. The fuel and energy base of the national economy has been expanded. Gas pipelines with a total length of close on 40,000 kilometres have been laid with a scale and pace of construction which know no equals anywhere else in the world.

During these years there have been notable achievements in many other areas as well. The USSR has developed, for example, a unique nuclear reactor with a generating capacity of one and a half million kilowatts. Powerful nuclear icebreakers built in this country have inscribed a new chapter in the history of Arctic exploration. Mineral prospecting with superdeep wells has got underway. Technical lasers have come into stream in industry and medicine.

Characterizing the development of agriculture, Konstantin Chernenko noted that, in spite of unfavourable weather conditions in 1983, the grain harvest topped 190 million tons. Livestock yields appreciably increased as well.

Konstantin Chernenko further recalled that in November 1982 a Plenary Meeting of the CPSU Central Committee mapped out a package of measures which imparted greater dynamism to the Soviet economy.

The USSR began to overcome the unfavourable trends which set in the first two years of the current five-year-plan period, years when the economic growth rate slowed down. It is particularly gratifying that labour productivity has begun to increase more rapidly and that the quality of work has improved in many sectors of the economy.

The speaker paid attention to the necessity to implement rapid and continuous modernization throughout all sectors of the national economy on the basis of the present-day achievements in science and technology.

Konstantin Chernenko said further that the CPSU concentrates on interpreting the specific features of the day and on sitting up soberly, without prettifying things, the present stage of our new society's social and economic maturity. In so doing, the speaker said, we formulate strictly scientific principles for the policy of the CPSU. A role of tremendous importance is played by the concept of developed socialism which regards developed socialism at the beginning of which the USSR stands, as a historically long period. It is the solution of tasks relating to the perfection of developed socialism that is gradually moving us towards communism.

Dwelling on socialist democracy, the speaker noted that in its sum and substance, our democracy is operating and working democracy. Its expansion and improvement of all Soviet statehood are an important area of Soviet society's onward movement. The Party is the motor, the driving force of this progress. Through the whole of its internal life, it is setting a model of genuine commitment to socialist democracy and an integral combination of inalienable rights and immutable duties.

TO SAFEGUARD PEACE AS THE APPLE OF THE EYE

Dealing further with the state of international affairs, Konstantin Chernenko said that one of the most important and most imperative points in the Soviet electoral mandates was, is and

will be to safeguard peace as the apple of the eye and ensure the security of our Motherland. Let me tell you, the speaker said, that the Party and the Soviet state have unswervingly followed that mandate, and they have done so in far from easy circumstances.

Recent years have seen a drastic intensification of the policy of the most aggressive force of American imperialism—a policy of undisguised militarism, pursuit of world supremacy, resistance to progress, and violation of the rights and freedoms of the peoples. There have been quite a few examples of this for the world to witness. This refers to the invasion of

this point during their recent meeting in Moscow.

The speaker further noted that socialist Cuba is experiencing an economic blockade and military threats from the USA. Plans to scare it off its chosen path, however, are doomed to failure. As regards the USSR, it has always been and will remain on Cuba's side in both clear and stormy weather.

Dealing with relations between the USSR and PRC, the Soviet leader noted that the role of socialism in international affairs could be further advanced, of course, by the normalization of relations with the People's Republic of China. «We consistently speak out for such

of course, is of key significance for peace and international security. The stand of the USSR on this issue is clear. We are against rivalry to build up nuclear arsenals. We were and remain advocates of the prohibition and destruction of all nuclear weapons. We have long since tabled our proposals, both at the UN and in the Geneva Committee on Disarmament, but their discussion is being blocked by the United States and its allies.

As to Europe, the USSR continues to advocate that it should be free from nuclear weapons, both medium-range and tactical. The USSR is for both sides taking the first important step in this direction without wasting

USSR has long been proposing this.

The peaceable assurances by the US government would be much more credible if it accepted the proposal to introduce a mutual freeze on American and Soviet nuclear arms. So much weaponry has already been accumulated that this step would not create a slightest threat to the security of either side. But it would considerably improve the general political atmosphere, and, one can safely say, would make it easier to come to terms on a reduction in nuclear arsenals.

Ridding mankind of the danger of the use of chemical weapons is a very important task. Talks on this subject have been going on for a long time but now the prospects of deciding the problem seem to be ripening. This means complete and general prohibition of the use of chemical weapons, their development and production, and destruction of all stockpiles of them. The USSR stands for effective control over the fulfilment of such an agreement so that control should embrace the entire process of the destruction of nuclear weapons, from its beginning to the very end, said Konstantin Chernenko.

«It is quite possible that reaching agreement on the above-mentioned issues would mark the beginning of a fundamental change in Soviet-US relations, as well as the whole international situation. We would welcome such a change. It is up to Washington to act now,» emphasized the Soviet leader.

NUCLEAR POWERS: RULES OF BEHAVIOUR

The policy of the powers possessing nuclear weapons is of particular importance in our time. The vital interests of all mankind and the responsibility of the state leaders to the living and future generations demand that relations between these powers be subject to certain rules. In our view, these rules look approximately as follows:

- to consider prevention of a nuclear war to be the prime aim of the state's foreign policy and to preclude situations fraught with danger of nuclear conflict. And if such a danger arises, to hold consultations without delay in order to prevent a nuclear conflagration;

- to renounce propaganda of nuclear war in any of its variants, either global or limited;
- to assume an obligation not to be the first to use nuclear weapons;

- under no circumstances to use nuclear weapons against non-nuclear countries which have no such weapons on their territories. To respect the status of an already established nuclear-free zone and to promote creation of new denuclearized zones in various areas of the world;

- to prevent any form of proliferation of nuclear weapons, not to transfer such weapons or control over them to anybody; not to deploy them on the territory of countries in which there are no such weapons; not to extend the nuclear arms race to new spheres, outer space included;

- to work step by step, on the basis of the principle of equal security, for a reduction in nuclear armaments with a view to eventually eliminating all varieties of them.

The Soviet Union has made these principles the basis of its policy. «We are prepared to come to terms with other nuclear powers at any time on jointly recognizing rules of this kind and on imparting a mandatory character to them. I think that this would accord with the fundamental interests of the participating countries and of the peoples of the whole world,» said Konstantin Chernenko in conclusion.

OUR ROAD

«The CPSU attaches great significance to the elections to the Supreme Soviet, for in their very essence they are a report by Soviet power to the working people, as well as a form of the masses' control over the work of those whom they have empowered to govern the socialist state,» said Konstantin CHERNENKO, General Secretary of the CPSU Central Committee, speaking to the voters who nominated him candidate for the elections to the Supreme Soviet of the USSR.

Lebanon and the occupation of Grenada, to the undeclared war against Nicaragua, to the threats to Syria and finally to the conversion of Western Europe into a launching pad for US nuclear missiles targeted at the USSR and its allies.

All this forces the USSR to pay most serious attention to strengthening our country's defences. The Soviet people do not want any further arms buildup. They want arms reductions on both sides. But we must take care, the speaker said, that there is adequate security for this country and for its friends and allies. This is exactly what we are doing and let everybody know that no lovers of military adventures will ever manage to catch the USSR off guard and that no potential aggressor can hope to escape a crushing retaliatory strike.

Parallel with this, the same very gravity of the current situation obliges us to redouble, to treble our efforts in pursuing a policy of peace and international cooperation.

It is hard to name any issue important for the consolidation of peace where the Soviet Union and other socialist countries have not come up with concrete realistic proposals in recent years. Socialist countries' initiatives are meeting with ever increasing support from other countries. This was convincingly confirmed by the latest session of the UN General Assembly.

Konstantin Chernenko emphasized that imperialist politicians are making every possible effort to try to check the international influence of the socialist countries. They are trying to weaken their unity and to loosen the foundations of the socialist system wherever they think they can count on success. In these conditions it is particularly important to maintain and cement solidarity between the fraternal socialist countries. The leaders of the Warsaw Treaty countries once again confirmed unanimously their determination on

normalization,» stressed Konstantin Chernenko. Political consultations show, however, that there are still differences on a number of major issues. In particular, the USSR cannot accept any agreements which are against the interests of third countries. However, the exchange of opinions is continuing and the Soviet Union finds it useful. The Soviet Union is in favour of raising the level of these contacts to an extent acceptable to both sides.

The gradual revival of mutually beneficial contacts in the economy, culture, science and other spheres is also useful.

The Soviet leader pointed out to the danger of the imperialist policy of endless exacerbation of tension. The greater the threat it poses to human civilization, the more active are mankind's forces of self-preservation. There is growing indignation in Western Europe with the actions of those who sacrifice its security to the imperial ambitions of Washington.

Also far from all Western leaders and influential political parties approve of the US administration's adventurism. A considerable part of the US public is also worried by this. People want peace and tranquillity, not war hysteria. «I can say that our conversations with the leaders of many foreign delegations that attended the funeral of Yuri Andropov have borne this out convincingly enough,» said Konstantin Chernenko.

All this permits us to hope, the speaker went on to say, that in the end the course of events will again be turned in the direction of peace, limitation of the arms race and growth in international cooperation.

KEY PROBLEM

Detente has deep roots. One of the proofs of this was the convocation of the Stockholm Conference on Confidence- and Security-Building Measures and Disarmament in Europe.

Curbing the nuclear arms ra-

time. In advocating this, the Soviet Union does not intend to strengthen its security at others' expense but wants equal security for all.

Regrettably, the USA has turned its participation in the talks on this subject into a tool of propaganda, in order to cover up the arms race and cold war policy. We won't participate in such a game, declared the Soviet leader. By their missile deployment in Europe the Americans have created obstacles to talks not only on «European», but on strategic nuclear weapons as well. Removing these obstacles (which would also remove the need for our retaliatory steps) is the route for the elaboration of a mutually acceptable agreement.

REAL STEPS ARE NEEDED

Konstantin Chernenko further said that of late the US administration has begun to issue peacelike statements, calling us to «dialogue».

The entire world has noticed how sharply these statements are in contradiction to everything that the current US administration has said and, most importantly, has done and is doing in its relations with the Soviet Union. Such assurances of good intentions can only be taken seriously if they are buttressed by real actions.

Why can't the USA, for example, ratify the treaties signed almost ten years ago with the USSR on the limitation of underground nuclear weapon tests and on underground nuclear explosions for peaceful purposes and carry to fruition the elaboration of an agreement on the complete and universal banning of nuclear weapon tests? The appropriate talks were broken off by the United States. The USA can also contribute greatly to stronger peace by accepting an agreement renouncing the militarization of outer space. As is well known, the

АМАТАРСКІЯ КАЛЕКТЫВЫ КРАІНЫ АБ'ЯДНОЎВАЮЦЬ
БОЛЬШ ЗА 29 МІЛЬЁНАЎ УДЗЕЛЬНІКАЎ

ПЕСНЯ—ГЭТА РАДАСЦЬ

...Каля вялікага прыгожага будынка гомельскага Палаца культуры і спорту будаўнікоў машыны, аўтобусы з надпісам «Беларускае тэлебачанне і радыё». Тут ідзе запіс вялікага канцэрта, удзельнікамі якога сталі лепшыя самадзейныя калектывы— харавыя, танцавальныя, вакальныя, інструментальныя і асобныя выканаўцы з розных гарадоў і вёсак Гомельшчыны.

Уключаны тэлекамеры і мікрафоны. Вось на сцэну выходзяць жанчыны, апранутыя ў маляўнічыя нацыянальныя касцюмы. Вядучая канцэрта аб'яўляе:

— А зараз вы пазнаёміцеся, паважаныя гледачы, з фальклорным ансамблем «Сялянка» з вёскі Патапаўка Буда-Кашалёўскага раёна. Удзельніцы калектыву самі раскажуць вам пра сябе.

Прыкметна хвалюючыся ад такой усеагульнай увагі, адна з кабет паціху пачынае гаворку пра тое, як 10 гадоў назад ствараўся іх калектыў.

— Выступалі мы з поспехам і заўсёды адчувалі клопат і падтрымку ў калгасе. Нам пашылі прыгожыя касцюмы, заўсёды вызвалілі ад работы, калі трэба было ехаць на канцэрт.

— А што прывяло вас у фальклорны ансамбль?—цікавіцца вядучая ў самай маладой удзельніцы «Сялянкі».

Дзяўчына раскавае, што спявае ў калектыве пяць гадоў. Прышла сюды таму, што вельмі любіць беларускія народныя песні. Таму магчымасць выступаць разам з аднавяскоўцамі ў канцэртах, хадзіць на рэпетыцыі—для яе радасць і душэўная неабходнасць.

Вось у такой сяброўскай, нязмушанай атмасферы адбываюцца канцэрты рэспубліканскага тэлерадыёконкурсу «Радасць». Што гэта наогул за конкурс? Як даўно ён існуе? Якія яго мэты і задачы?

Перш чым адказаць на гэтыя пытанні, варта, відаць, нагадаць чытачу, што летас у кастрычніку пачаўся чарговы Усеагульны агляд самадзейнай мастацкай творчасці працоўных і працягнецца ён да мая 1985 года. У нас у рэспубліцы, як і ва ўсёй краіне, прынамсі, папулярнасць самадзейнага мастацтва надзвычай вялікая. Амаатарскія калектывы розных жанраў аб'ядноўваюць цяпер больш за 29 мільёнаў удзельнікаў, іх выступленні штогод глядзяць не менш як 700 мільёнаў гледачоў. Уласна кажучы, у нас няма такога прадпрыемства, калгаса ці саўгаса, будоўлі ці навучальнай установы, дзе не было б сваіх самадзейных творчых калектываў: хору, аркестра, танцавальнага ансамбля ці тэатральнай студыі. Многім з іх нададзена званне «народнага»—яно прысуджаецца лепшым з лепшых. Такія самадзейныя калектывы ўжо маюць сваю гісторыю, традыцыі, а ўзровень майстэрства іх удзельнікаў нярэдка не ўступае прафесійнаму—у гэтым, між іншым, маглі пераканацца і замежныя гледачы, якія бачылі некаторыя з іх у час зарубежных гастролей.

Ну а цяпер вернемся да тэлерадыёконкурсу «Радасць», які праводзіць сумесна Дзяржтэлерадыё БССР, Беларускае тэлерадыё БССР, ЦК камсамола рэспублікі, Міністэрства культуры БССР і Саюз кампазітараў БССР.

Канцэрты конкурсу «Радасць»

праводзяцца спачатку непасрэдна на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, навучальных установах, потым праходзяць гарадскія, раённыя творчыя справаздачы, далей абласныя. Канчатковым этапам конкурсу «Радасць» будзе вялікі гала-канцэрт, у якім выступіць пераможцы. Ён адбудзецца напярэдадні вялікага свята беларускага народа—40-годдзя вызвалення рэспублікі ад фашысцкіх захопнікаў.

Зразумела, што арганізацыя і правядзенне такіх канцэртаў і сустрэч патрабуюць немалых сродкаў. Дастаткова сказаць, што ўсе выканаўцы эстрадных песень спяваюць у суправаджэнні аркестра Беларускага радыё і тэлебачання або аркестравай групы; самадзейныя харавыя калектывы—у суправаджэнні камерна-інструментальнага ансамбля. Гэтыя выдаткі бярэ на сябе Дзяржтэлерадыё БССР. Аднак асноўная доля датацый на правядзенне конкурсу бярацца са сродкаў прафсаюзаў. Напрыклад, з прафсаюзнага фонду аплачваюцца праезд удзельнікаў мастацкай самадзейнасці з гарадоў і вёсак на месца запісу перадачы ці на канцэрт, камандзіраваныя выдаткі. Якія вялікія на гэты ідуць сродкі, уявіць няцяжка, бо толькі ў адным канцэрце прымаюць удзел звычайна каля сотні самадзейных артыстаў. А такіх канцэртаў адбываюцца дзесяткі! Наогул жа, у нашай краіне на культурна-масавую работу прафсаюзы штогод выдзяляюць больш за мільярд рублёў.

Пасля выхаду ў эфір кожнай чарговай праграмы конкурсу «Радасць» на рэспубліканскае радыё і тэлебачанне прыходзіць шмат пісьмаў. Хацелася б прывесці тут некаторыя з іх: «З задавальненнем слухала перадачу конкурсу «Радасць». Яна яшчэ раз даказвае, што без мастацтва чалавек не можа быць шчаслівым»,—напісала Галіна Ваціліна з Гомеля. А вось пісьмо з вёскі Азерцы Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці ад Ганны Міццяй: «Шчыра я парадавалася за сваіх землякоў. Цудоўныя, таленавітыя ў нас людзі!»

Усе гэтыя пісьмы ўважліва чытаюць не толькі журналісты, але і члены журы конкурсу, у якое ўваходзяць галоўны дырыжор і мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага народнага аркестра БССР імя Жыновіча, заслужаны дзеяч мастацтваў рэспублікі М. Казінец, галоўны дырыжор сімфанічнага аркестра Беларускага радыё і тэлебачання, заслужаны артыст БССР Б. Райскі, народны артыст БССР Віктар Вуячыч, кампазітар В. Помазаў, іншыя дзеячы культуры і мастацтва рэспублікі, прафсаюзныя работнікі.

Народны артыст БССР, кампазітар Яўген Глебаў, які ўзначальвае журы конкурсу «Радасць», выказаў слушную думку:

— Мы мелі магчымасць убачыць сотні выдатных калектываў, выканаўцаў з усёй рэспублікі. Народ наш яшчэ раз прадэманстравалі сваю таленавітасць. Мы ўпэўнены, што конкурсы, падобныя «Радасці», даюць новы імпульс развіццю самадзейнага мастацтва ў Беларусі, маюць садружнасць амаатараў і прафесіяналаў. Людміла ПАЛКОЎНІКАВА.

НА ЗДЫМКУ: самадзейныя артысты з калгаса імя Жданова Жыткавіцкага раёна і саўгаса «Вейна» Магілёўскага раёна выконваюць танец «Маладзёжны».

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

УЗЫХОДЖАННЕ ТОЛЬКІ ПАЧЫНАЕЦЦА

Балет—гэта заўсёды свята. Свята, у якім гарманічна спалучаюцца музыка і пластыка, драматычнае дзеянне і фарбы. Акцёр—нязменны ўдзельнік гэтага свята. Ад яго натхнення, майстэрства залежыць, як успрымае глядач тое, што адбываецца на сцэне.

...Звініць званок. За кулісамі заканчваецца апошнія падрыхтоўванні: усталяваюцца дэкарацыі, дзелавіта снуюць касцюмеры і грымёры, «размінаюцца» артысты. Іду ў гримёрную нумар 218, у якой мне назначана сустрэча з салісткай балета Таццянай Шэметаваец. Насустрэч падмаецца высокая, светлавалосая, танклявая дзяўчына. Звычайная і разам з тым нейкая таямнічая. Вялікія, шырока раскрытыя вочы глядзяць натхнёна і цікава.

Біяграфія Таццяны з лёгкасцю ўмяшчаецца ў некалькі сказаў: вучылася ў Мінскім хэраграфічным вучылішчы, пасля паспяховага заканчэння яго была залічана ў трупы Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР. У першым жа сезоне ёй было даручана некалькі невялікіх сольных партый у «Дон Кіхоце» Мінкуса, з якімі яна паспяхова справілася. Гэта быў добры стымул для пачынаючай балерыны. Увогуле тое, што кіраўніцтва тэатра смела ўводзіць моладзь у спектаклі, стварае спрыяльныя ўмовы для яе адаптацыі ў калектыве.

А напачатку, яшчэ падчас вучобы, усё складалася не так проста, як здавалася на першы погляд. Пасля трэцяга класа мама збіралася забраць Таню з вучылішча: не ладзілася ў дачкі са спецыяльнымі дысцыплінамі. Ці не лепш вучыцца ў звычайнай школе, дзе не трэба пакутаваць ля «станка», на рэпетыцыях.

Але тут адбылася сустрэча, якая шчасліва перайначыла лёс дзяўчынкі. Вось што гаворыць народная артыстка БССР Ірына Савельева, чья чужасць здолела выявіць індывідуальнасць у гэтай, здавалася б, бесперспектыўнай вучаніцы.

— Вельмі важна не праглядзець, не ўпусціць кагосьці з дзяцей, важна распаліць ў кожным з іх першую іскру. Безумоўна, Таня была адорана прыродай. Але мяне адразу ўразіў самастойны, настойлівы і, я б сказала, моцны характар дзяўчынкі, яе працавітасць.

— Мне наогул пашчасціла з педагогамі, — адзначае сёння Таццяна. — З 1979 года, з дня прыходу ў тэатр, са мной займаюцца балетмайстры Дзіна Браўдэ і Аляксандр Смалянскі. Заўсёды спагадліва і адначасова дакладна яны ўмеюць так скіраваць цябе, што неўзабаве ўжо трымаеш у руках ніць ролі. Вядома, часам здараецца, што знойдзенае ўчора сёння

не здаецца такім дасканалым. І тады зноў работа. Кожны дзень прыносіць, хоць і невялікую, але радасць.

К. Станіслаўскі лічыў, што талент—гэта шчаслівая камбінацыя многіх творчых асаблівасцей чалавека ў спалучэнні з творчай воляй. Сапраўды, прыродная адоранасць, сустрэча з добрым педагогам—толькі трамплін для ўзлёту. Што ж неабходна для працяглага палёту? Мэтанакіраванасць? Так. Велізарная працаздольнасць? Абавязкова. І, вядома, любоў да сваёй работы. Так лічыць Таццяна. Гэтыя словы нібыта ілюструе яе педагог-рэпетытар Дзіна Браўдэ.

— Я б параўнала яе з кветкаю, якая толькі пачынае раскрывацца, абяцваючы дзіўную непаўторнасць. Але яшчэ патрэбны намаганні, каб надзея спраўдзілася. Таня стараецца ўвабраць у сябе заўвагі балетмайстраў, парады калег, каб асэнсаваць і перапрацаваць іх адпаведна сваёй творчай індывідуальнасці.

Сёння маладой салісткай даручаны не толькі характарныя, але і больш складаныя, класічныя партыі, такія, напрыклад, як Мірта ў «Жызэлі» Адана, Зарэма ў «Бахчысарайскім фантане» Асаф'ева і, нарэшце, адна з вядучых, партыя Распусціцы ў новым спектаклі «Карміна Бурана» Орфа, прэм'ера якога адбылася ў пачатку гэтага года. Роля, на прызнанню актрысы, тэхнічна і драматычна складаная, вымагала ад яе поўнай аддачы душэўных і фізічных сіл. Праца над вобразам не закончылася і пасля прэм'еры.

— Мяне вельмі прыцягвае класіка, — гаворыць Таццяна Шэметаваец. — На мой погляд, яна не адгароджана ад сённяшняга дня мураванай сцяной, а трывала звязана з духоўным светам сучаснага чалавека. Пластычны малюнак не ажыве, калі не верыць у чысціню, акрыленасць, мару і гармонію, якую нясе класіка. Ролі, драматычна складаныя, якія дазваляюць унесці шмат акцёрскіх фарбаў, для мяне больш цікавыя. Такай стала, напрыклад, Зарэма з балета «Бахчысарайскі фантан», ласкавая і каварная, пашчотная і раўнівая.

...Таццяна рыхталася да выхаду. Апошні штрых у гриме, апошні позірк у люстру. Праз некалькі хвілін яна, дакладней яе Эфі з «Сільфіды», з'явіцца на сцэне. Таму, натуральна, мяне цікавіла пытанне, ці хвалюецца яна.

— Безумоўна! Я хвалюся перад кожнай сустрэчай з гледачом, з вялікай аўдыторыяй, якая сочыць за кожным тваім жэстам, рухам. І нават самы неспрактываваны з іх імгненна адчувае і заўважае фальш. Таму нельга з'явіцца на сцэне, не будучы гатовай аддаць усю сябе ролі. І кожны раз неабходна перамога—над сабой, над банальнасцю, над будзённасцю дзеля таго, каб адбылося свята.

Ці шчаслівая яна, салістка балета Таццяна Шэметаваец? На гэты апошні пытанне дзяўчына з упэўненасцю адказала сцвярджаючы. У тэатры, які стаў сэнсам жыцця, чакаюць новыя ролі. Яны як комплекс эмацыянальных вітамінаў, што падмаюць жыццёвы тонус, абнаўляюць сілы. Хутка пачнецца работа над вобразам Кармін у вядомай «Кармін-сюіце» Бізэ—Шчадрына, пакуль што недзе ў думках, у маргах—Сільфіда з аднайменнага балета Левенскольда, якая прываблівае актрысу асаблівым лірызмам і рамантычнасцю. Наперадзе ролі розныя і непаўторныя. Быццам вясновыя кветкі, яны хвалююць, узнімаюць настрой, асвятляюць будучыню.

Алена АНАНІЧ.
НА ЗДЫМКУ: салістка балета Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР Таццяна ШЭМЕТАВЕЦ.

«РАБОЧАЯ ПРЭМІЯ»—

ВАСІЛЮ БЫКАВУ

Рэдакцыя часопіса «Дружба народаў» падтрымлівае цесную сувязь з будаўнікамі Нурэкскай ГЭС. У апошні час яны штогод прысуджаюць «рабочую прэмію» за лепшы твор, змешчаны ў часопісе. На гэты раз узнагародой будаўнікоў адзначана апошні народнага пісьменніка БССР Васілю Быкава «Знак бяды».

**МАКСІМ ГОРКІ: «ЯГО ДУША
ДЛЯ УСІХ І НАЗАЎСЁДЫ»**

**ЗДЫМАЕЦЦА ФІЛЬМ
ПРА ТАЛСТОГА**

Сяргей Герасімаў, адзін з самых буйных рэжысёраў савецкага кіно, завяршае цяпер на маскоўскай студыі імя М. Горкага двухсерыйную карціну «Леў Талстой» (фільм ствараецца як капрадукцыя СССР і ЧССР). У гэтай карціне 77-гадовы Герасімаў выступае як аўтар сцэнарыя, рэжысёр-пастаўшчык і выканаўца галоўнай ролі.

Геніяльны рускі пісьменнік паўстае на экране ў самым цяжкім, самым драматычным гады свайго жыцця. Першая серыя, названая «Бяссонніца», расказа пра падзеі, якія адбыліся напярэдадні дня, калі пісьменнік пакінуў Ясіную Паляну, перад ім пройдзе найбольш значныя вехі яго жыццёвага шляху. Другая серыя — «Уход» — прысвечана апошнім дням вялікага пісьменніка, у прыватнасці яго знаходжанню на станцыі Астапава...

У кабінеце, дзе цяпер устаноўлена камера аператара Сяргея Філіпава, сціплая абстаноўка, нічога лішняга: пісьмовы стол пад зялёным сукном (за такім былі напісаны «Вайна і мір» і «Анна Карэніна»), свечкі, пагашаныя Руквой Льва Мікалаевіча ў ноч на 23 кастрычніка 1910 года, напярэдадні Уходу, кнігі на паліцах, сямейныя фатаграфіі, рэпрадукцыя «Сікцінскай мадонны»...

Пакуль у павільёне ідуць апошнія падрыхтаванні да здымак, я пращу рэжысёра расказаць пра фільм.

— Ідэя паставіць карціну пра Талстога ўзнікла ў мяне неаднаразова, — гаворыць Герасімаў. — Не па творах Талстога — яго літаратурная спадчына выкарыстана кінематографам і тэатрам дастаткова шырока, а пра яго самога. Па майму глыбокаму перакананню, у любым творы самае цікавае — аўтар. Тым больш, калі гэта такі чалавек, як Леў Талстой — з яго дзіўным характарам і феноменальным лёсам, які ўключыў у сябе мноства разнастайных, нібыта супярэчлівых парываў і пачаткаў. Жыццё слаўтага чалавека вартасць таго, каб параўнаць яго са сваім уласным, зрабіць нейкія вывады, атрымаць урокі. Уласна, дзеля гэтага галоўнага я і вырашыў рабіць карціну пра Талстога, карціну пра Вялікага Чалавека. Дзесяць разоў гатовы падкрэсліць: пра Чалавека-Талстога...

...Між тым у павільёне ўсё гатова да здымак. Герасімаў накіроўваецца ў далёкі кут кабінета да пісьмовага стала. Нехта з памочнікаў кладзе перад ім спісаны аркуш паперы...

Сцэна, якая цяпер рэжысуецца, — адна з самых прынцыповых у фільме. Гэта апошняя ноч у Яснай Паляне, напярэдадні Уходу, калі Талстой, напоўнены пакутлівымі перажываннямі, што мучылі яго на працягу многіх гадоў, піша развітальнае пісьмо жонцы Соф'і Андрэеўне...

У кадры двое — Талстой і яго аднадумца, хатні ўрач Душан Макавіцкі (у гэтай ролі чэшскі акцёр

Наўраціл Варжавой). На досвітку тайком яны разам пакінуць Ясіную Паляну, а цяпер, пакуль Талстой заняты пісьмом, Макавіцкі павінен сабраць яго ў дарогу, сабраць самае патрэбнае і пры гэтым не разбудзіць Соф'ю Андрэеўну...

Глядзець, як працуе Герасімаў — рэжысёр і акцёр, — задавальненне. Ён можа сыграць і ў той жа час паспець з каментарыямі. Толькі што быў у вобразе, а вось ужо «выйшаў» і тлумачыць свой пункт гледжання, зноў «уваходзіць» у вобраз, а рэжысёр-каментатар нешта яшчэ дагаворвае... Яму нібыта не трэба часу, каб перастроіцца, пераключыцца...

У павільёне настае цішыня.

Герасімаў чытае пісьмо да Соф'і Андрэеўны. Чытае ціха, ледзь чутна, амаль шэптам: «Ад'езд мой засмуціць цябе. Шкадую аб гэтым. Але зразумей і павер, што я не магу зрабіць інакш...»

Герасімаў надзіва падобны на свайго героя, у гэтым пераконваешся адразу, убачыўшы яго, з сівай шырокай барадой, у даматканай кашулі, падперазанай рэменем. Але ўражае не толькі партрэтае падабенства. Самае галоўнае, у Герасімаве ёсць, мне здаецца, свячэнне вобраза, духоўная і маральная напоўненасць. Напал энергіі, сіла духоўнага руху, без якіх немагчымы Талстой...

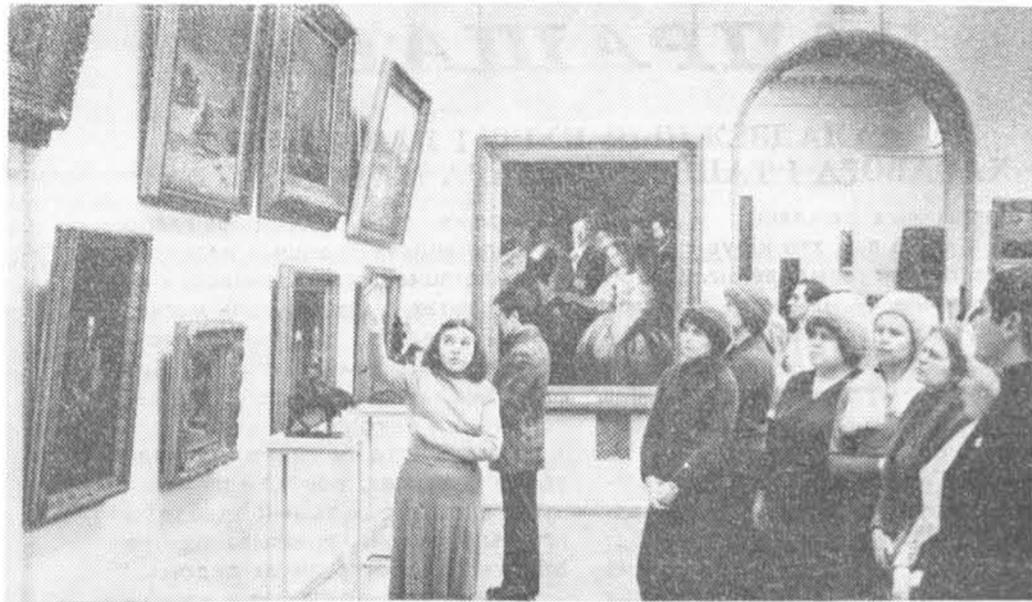
— Рашэнне самому ўвасобіць на экране вобраз Талстога, — тлумачыць мне Герасімаў, — прыйшло васьм чаму. Тут нельга сыграць, тут неабходна прадумаць і пра жыццё — хоць бы адносна дакладна — найскладанейшае духоўнае жыццё гэтага дзіўнага чалавека з усімі яго незлічымі супярэчнасцямі. Я жыву гэтай роллю, ужо калі пісаў сцэнарый, і нават раней, калі вывучаў матэрыялы пра Талстога. Унікаў у яго жыццёвы рытм, манеру думаць і выказвацца, прымаць рашэнні ці мучыцца сумненнямі, якіх было так многа...

Жыццё Талстога немагчыма ўявіць без Соф'і Андрэеўны, сутнасць якой тлумачыцца па-рознаму... Яшчэ толькі задумваючы фільм, мы вырашылі з Тамарай Макаравай, з якой побач пражылі жыццё больш доўгае, чым Талстой з Соф'іяй Андрэеўнай, што іграць будзем разам...

— Задача перада мной цяжкая, — гаворыць Макарава, — новая роля нічым не нагадвае сыграныя мной раней. Але, думаю, мне дапаможа тое, што я зразумела і палюбіла Соф'ю Андрэеўну. Я павінна раскрыць, якую драму пачуццяў перажывае яна, хочацца выказаць яе духоўную і чалавечую няўладжанасць, паказаць, што побач з праўдай Талстога была і яе праўда — жонкі, маці, гаспадыні, выдаўца твораў мужа, працаўніцы...

Нараджаецца фільм пра Талстога. Пра Чалавека-Талстога. Пра якога вельмі трапіна сказаў Максім Горкі: «Яго душа для ўсіх і назаўсёды».

Ігар ЧАНЫШАЎ.

**ЛЁС
МАСТАЦТВА—
ЛЁС
НАРОДА**

Дзяржаўны мастацкі музей БССР — буйнейшае ў рэспубліцы сховішча твораў выяўленчага мастацтва. Гісторыя яго стварэння цесна звязана з перамогай Кастрычніцкай рэвалюцыі, з ажыццяўленнем ленінскай нацыянальнай палітыкі, з развіццём культуры Савецкай Беларусі. Першая экспазіцыя галерэй была адкрыта для агляду 8 лістапада 1939 года ў будынку былой жаночай гімназіі (цяпер вуліца К. Маркса). Аснову калекцыі склалі творы беларускіх, рускіх і замежных мастакоў з нацыяналізаваных прыватных збораў і некаторых культывых устаноў Беларусі, а таксама творы жывапісу, скульптуры, графікі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якія раней захоўваліся ў іншых музеях рэспублікі. Значнае месца ў карціннай галерэі занялі работы мастакоў Савецкай Беларусі.

З таго часу лёс гэтых твораў стаў лёсам той зямлі, таго народа, якому яны належалі. У гады Вялікай Айчыннай вайны калекцыю па-варварску разрабавалі гітлераўскія акупанты. На жаль, толькі невялікую частку экспанатаў удалося знайсці пасля перамогі і вярнуць на Радзіму.

Цяпер у музеі вельмі цікавы збор твораў выяўленчага мастацтва. Найбольш значнай з'яўляецца калекцыя беларускага мастацтва XII—XX стагоддзяў, што змяшчае тэмперны жывапіс XV—XVIII стагоддзяў, вырабы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва XII—XVIII стагоддзяў, сабраныя супрацоўнікамі музея ў час экспедыцый, свецкі партрэт XVI—XVIII стагоддзяў, жывапіс, скульптуру, графіку майстроў мінулага веку [І. Аляшкевіч, А. Гарайскі, С. Заранка, І. Хруцкі і іншыя], творы

мастакоў савецкага часу.

Вялікую каштоўнасць мае калекцыя рускага дарэвалюцыйнага класічнага жывапісу.

З дапамогай музея створаны філіялы: у вёсцы Гурыны Гомельскай вобласці — Мазырская раённая карцінная галерэя, у Раўбічах Мінскай вобласці — Музей беларускага народнага мастацтва.

Дзяржаўны мастацкі музей БССР — гэта навукова-даследчая і навукова-асветніцкая ўстанова. У яе дзейнасці няспынна спалучаюцца задачы збірання і забеспячэння захаванасці, вывучэння, папулярызацыі і прапаганды твораў выяўленчага мастацтва. Ён выдае навуковыя каталогі фондавых калекцый, альбомы, паштоўкі, супрацоўнікі праводзяць экскурсіі па ўсіх экспазіцыях музея і філіялаў, чытаюць лекцыі па тэорыі і гісторыі выяўленчага мастацтва.

Кожны год тут арганізуецца многа разнастайных выставак. Ужо экспанаваліся творы мастацтва з галерэй і музеяў Чэхаславакіі, Венгрыі, Румыніі, Югаславіі, ГДР, ПНР, ЗША, Фінляндыі, Бельгіі, Кубы, Мексікі. І ў сваю чаргу з беларускім мастацтвам пазнаёміліся ў ПНР, Бельгіі, Інданэзіі, Аўстрыі, Грэцыі, Японіі, Італіі, ГДР, Венгрыі, Заходнім Берліне.

С. КІТАНІНА.

НА ЗДЫМКАХ: экскурсію вядзе навуковы супрацоўнік Наталля ТРЫФАНОВА; так выглядае звонку будынак Дзяржаўнага мастацкага музея БССР; Канстанцін БАРАНАЎ — хавальнік калекцыі беларускага жывапісу; у сталярнай майстэрні музея працуюць Мікалай ЧАГАН і Вячаслаў ЗЕЛЯНКО.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗАПРАШАЕМ

НА МАЛАДЗЕЖНЫЯ КУРСЫ ПАВЫШЭННЯ ХАРАВОГА І ТАНЦАВАЛЬНАГА МАЙСТЭРСТВА

Паважаныя землякі!

Для тых з вас, хто кіруе гурткамі мастацкай самадзейнасці або ўдзельнічае ў іх, Міністэрства культуры Беларускай ССР і Беларускае таварыства «Радзіма» сёлета арганізуюць маладзёжныя курсы павышэння харавога і танцавальнага майстэрства. Курсы будуць праводзіцца ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры Беларусі ў Мінску з 10 па 29 верасня 1984 года.

Лекцыі аб сучасных беларускіх песнях і танцах, аб уплыве народнай творчасці на станаўленне і развіццё нацыянальнага мастацтва, а таксама набыццё практычных навыкаў у кіраванні хорам ці танцавальным калектывам — усё гэта прадугледжана праграмай.

Акрамя таго, вы пабываеце на рэпетыцыях лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці і на іх канцэртах, будзеце мець магчымасць наведаць тэатры беларускай сталіцы і музеі, аглядзець славытыя мясціны нашага горада-героя і яго ваколіцы.

Для тых, хто пажадае прыняць удзел у курсах, паведамляем:

Вы аплачваеце толькі праезд з краіны вашага пражывання да Мінска і зваротны шлях дадому.

Усе выдаткі, звязаныя з вашым знаходжаннем у Беларусі, бярэ на сябе Міністэрства культуры БССР.

Аб сваім намеры прыехаць на курсы паведаміце не пазней 1 чэрвеня.

Калі ласка, напішыце, на якім аддзяленні (харэаграфіі ці харавым) вы хацелі б займацца.

ЗАПРАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

ПРИГЛАШАЕМ

НА МОЛОДЕЖНЫЕ КУРСЫ ПОВЫШЕНИЯ ХОРОВОГО И ТАНЦЕВАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА

Уважаемые земляки!

Для тех из вас, кто руководит кружками художественной самодеятельности или участвует в них, Министерство культуры Белорусской ССР и Белорусское общество «Радзіма» в этом году организуют молодежные курсы повышения хорового и танцевального мастерства. Курсы будут проводиться в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры Белоруссии в Минске с 10 по 29 сентября 1984 года.

Лекции о современных белорусских песнях и танцах, о влиянии народного творчества на становление и развитие национального искусства, а также приобретение практических навыков в руководстве хором или танцевальным коллективом — все это предусмотрено программой.

Кроме того, вы побываете на репетициях лучших коллективов художественной самодеятельности и на их концертах, будете иметь возможность посетить театры белорусской столицы и музеи, осмотреть достопримечательности нашего города-героя и его окрестности.

Для тех, кто пожелает принять участие в курсах, сообщаем:

Вы оплачиваете только проезд из страны вашего проживания до Минска и обратный путь домой.

Все расходы, связанные с вашим пребыванием в Белоруссии, берет на себя Министерство культуры БССР.

О своем намерении приехать на курсы сообщите не позже 1 июня.

Пожалуйста, напишите, на каком отделении (хореографии или хоровом) вы хотели бы заниматься.

ПРИГЛАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

ПИШИТЕ НАМ ПО СЛЕДУЮЩИМ АДРЕСАМ:

БССР, г. МИНСК-10, ул. СОВЕТСКАЯ,
ДОМ № 9,
МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ БССР.

БССР, г. МИНСК-34, ул. ЗАХАРОВА,
ДОМ № 23,
БЕЛОРУССКОЕ ОБЩЕСТВО «РАДЗІМА».

На чарговае першынство Савецкага Саюза па цяжкай атлетыцы, якое прайшло ў Мінску, сабраліся мацнейшыя спартсмены краіны. Ад штангістаў, як гэта было і летась, чакалі рэкордаў і... сюрпрызаў. І аматары спорту не памыліліся: пяць сусветных і два ўсесаюзныя рэкорды ўстанавілі цяжкаатлеты нашай краіны. Былі і «незапланаваныя» сюрпрызы. Адзін з іх падніс Руслан Дзю (зборная Беларусі). Перад пачаткам спаборніцтваў ніхто і не думаў, што ён увойдзе ў лік прызёраў. Але асілак з Беларусі, як кажучы, перасягнуў самога сябе: у вагавай катэгорыі да 52 кілаграмаў заваяваў залаты медаль.

Сапраўдным упрыгажэннем спаборніцтваў стаў паядынак суперцяжкавагаваў. Трое самых моцных людзей планеты Анатоль Пісарэнка (Кіеў), Аляксандр Курловіч (Гродна) і Аляксандр Гуняшаў (Таганрог) вялі напружаны паядынак за

чэмпіёнскі тытул. Перамог Анатоль Пісарэнка — 460 кілаграмаў. Другое месца ў беларускага волата.

НА ЗДЫМКУ: віншаванні прымае чэмпіён СССР мінчанін Руслан Дзю.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ЗАХАПЛЕННЕ ДЛЯ ДУШЫ

Вясна. Высокі блакіт неба. Пад яркімі промнямі сонца серабром гараць бярозы. Гэта адзін з пейзажаў рабочага Гомельскага завода пускарных рухавікоў, мастака-аматара Сцяпана Драмукі.

— Люблю сакавітыя фарбы, святло, сонца, асабліва яго ўзыход і захад, — разважае ён. — Аднойчы збіраўся на работу. Глянуў праз акно на неба, а па ім плывуць рухавыя лёгкія воблакі. Так нарадзіўся пейзаж — «Зімовы ранак». Наогул, не ўяўляю жыцця без малявання. Вяртаюся дадому з цэха, бяруся за пендзаль. У выхадныя дні, як правіла, еду за горад. Якія ў нас цудоўныя краявіды: дубровы, бары, гаі! І чыстае, свежае паветра. Хочацца ўсё гэта намаляваць. Для сэрца, для душы.

Сям'я Сцяпана Іванавіча — жонка, сын Ігар і дачка Святлана — таксама аматары мастацтва.

— Я ўспамінаю персанальную выстаўку сваіх карцін на родным заводзе, — гаворыць Сцяпан Іванавіч. — Яе наведалі сотні рабочых, якія выказалі самы жывы і шчыры ін-

тарэс да жывапісу, глыбокае разуменне мастацтва. Бо ў Савецкай краіне кожны мае ўмовы для гарманічнага развіцця сваёй асобы.

Дададзім да слоў С. Драмукі, што яго творчасць — гэтаму пацвярджэнне. Ён стварыў шмат карцін аб харастве і прыгажосці беларускай зямлі: «Калгаснае поле», «Летні дзень», «Восень», «Бярозы», «Лясная дарога» і многія іншыя. Шырокія далі, неабсяжны прастор, чыстае, светлае неба — усё гэта для мастака сімвал Радзімы, мірнага шчаслівага жыцця.

Палотны Сцяпана Іванавіча экспанаваліся ў Гомелі, Мінску, Маскве. Знамянальнай падзеяй для яго з'явілася персанальная выстаўка ў цэнтральнай зале абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР. Дэсяткі пейзажаў, прадстаўлення на ёй, можна было параўнаць з узнёслай песняй, якая плыве над роднымі прасторамі.

А. ШНЫПАРКОВ.

НА ЗДЫМКУ: С. ДРАМУК.
«Паводка».

АБ ПОМНІКАХ ГРОДНА

Сярод беларускіх гарадоў Гродна — адзін з самых старажытных. Яго гісторыя налічвае ўжо больш за 850 гадоў.

З помнікамі старадаўняга і больш позняга дойлідства горада можна пазнаёміцца на старонках невялікага альбома «Архітэктурныя помнікі Гродна», выдадзенага выдавецтвам «Польмя». Аўтар Уладзімір Чантурыя падрабязна прасочвае шматвяковую гісторыю горада, спыняецца на гісторыка-мастацкіх вартасцях яго лепшых помнікаў.

Знаёмства з імі пераконвае, што горад Гродна заўсёды захоўваў за сабой славу палітычнага, эканамічнага і культурнага цэнтра. Стары і Новы замкі, Барысаглебская царква, Брыгіцкі касцёл і манастыр — архітэктурныя комплексы, якія і сёння здзіўляюць сваёй планіроўкай, высокім майстэрствам тых, хто будаваў іх.

Расказвае аўтар і пра іншыя цікавыя помнікі старога горада.

Гумар

— Ну, Кале, як ты сябе адчуваеш у ролі маладажона?

— Кашмарна! Курыць нельга, піць нельга, сварыцца таксама!

— Так, нуда.

— І нудзіцца яна мне забараняе!

Мне патрэбен які-небудзь добры будзільнік, — зьяртаецца пакупнік да прадаўца.

— О, у нас ёсць іменная такі, які вы шукаеце, — гаворыць прадавец. — Вось ён! Спачатку ён звоніць. Калі ж вы не прачнуліся, вые сірэна, а потым раздаецца выстрал, як з гарматы. Калі і пасля гэтага вы не прачнуліся, ён абдае вас халоднай вадой. І толькі потым ён звоніць вашаму начальніку і напярэдэжвае, што вы захварэлі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНИНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 530